

УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33, E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Голові Національного банку України
Андрію ПИШНОМУ

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(згідно з частиною 3 статті 15 Закону України
«Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

У Конституції України встановлено, що Україна є демократичною, соціальною, правовою державою (стаття 1); людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (стаття 3); усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах; права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними (стаття 21); конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані (частина 2 статті 22).

В Україні визнається і діє принцип верховенства права.

Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частини 1 та 2 статті 8 Конституції України).

Визначення у Конституції України людини як найвищої соціальної цінності в Україні покладає обов'язок як на державу, так і на її громадян виявляти необхідну повагу до кожної людини.

Частиною 1 статті 68 Основного Закону України передбачено, що кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей.

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого за статтею 3 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» є, зокрема:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина, в тому числі, органами державної влади, органами місцевого самоврядування та їх посадовими і службовими особами;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню.

До мене як Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини надходять звернення громадян стосовно порушення посадовими особами Національного банку України вимог Закону України «Про звернення громадян». У своїх зверненнях заявники зазначають, що посадові особи Національного банку України позбавляють їх прав, гарантованих державою, а саме проводять розгляд звернень без їх участі, не надають матеріали перевірки для ознайомлення.

На підставі відомостей про порушення прав і свобод людини і громадянина, викладених у зверненнях [REDACTED], [REDACTED] до Національного банку України надсилались листи. Водночас, викладені у вказаних листах прохання здійснити належний розгляд звернень заявників залишилися без належного реагування, відтак, порушення прав заявників продовжують існувати.

Відповідно до статті 40 Конституції України усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк.

У рішенні Конституційного Суду України № 8-р/2018 від 11.10.2018 у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини другої статті 8, другого речення частини четвертої статті 16 Закону України «Про звернення громадян» (справа про звернення осіб, визнаних судом недієздатними) зазначається наступне: «загальні засади реалізації конституційного права на звернення визначено, зокрема, Законом, який, як вказано в його преамбулі, забезпечує громадянам України можливості для участі в управлінні державними і громадськими справами, для впливу на поліпшення роботи органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, для відстоювання своїх прав і законних інтересів та відновлення їх у разі порушення.

Отже, закріплений статтею 40 Конституції України інститут права на звернення має комплексний характер. Його утворюють різні за природою і призначенням юридичні засоби (інструменти), метою яких є забезпечення

реалізації кожною людиною своїх прав і свобод, а також їх відстоювання, захист та відновлення у разі порушення».

Порядок розгляду звернень громадян встановлений у Розділі II Закону України «Про звернення громадян».

Статтею 18 вказаного Закону закріплено права громадянина при розгляді заяви чи скарги.

Згідно з частиною 1 статті 18 Закону України «Про звернення громадян» громадянин, який звернувся із заявою чи скаргою до органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян, засобів масової інформації, посадових осіб, має право, зокрема, особисто викласти аргументи особі, що перевіряла заяву чи скаргу, та брати участь у перевірці поданої скарги чи заяви; бути присутнім при розгляді заяви чи скарги.

Відповідно до частини 1 статті 19 Закону України «Про звернення громадян» органи державної влади і місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, об'єднання громадян, засоби масової інформації, їх керівники та інші посадові особи в межах своїх повноважень зобов'язані, зокрема, на прохання громадянина запрошувати його на засідання відповідного органу, що розглядає його заяву чи скаргу.

З аналізу вказаних норм вбачається, що право громадянина особисто викласти аргументи особі, що перевіряла заяву чи скаргу, та брати участь у перевірці поданої скарги чи заяви; бути присутнім при розгляді заяви чи скарги, забезпечується обов'язком на прохання громадянина запрошувати його на засідання відповідного органу, що розглядає його заяву чи скаргу.

Зазначене повністю узгоджується із висновками Верховного Суду щодо застосування статей 18, 19 Закону України «Про звернення громадян», викладених у постановках від 14.02.2018 року (справа № 761/22657/14-а), від 24.01.2019 (справа № 826/8888/16), від 31.01.2019 року (справа № 826/12287/16), від 22.04.2020 (справа № 826/13116/16) та від 02.07.2020 (справа № 361/4237/17).

Водночас, питання організаційної форми розгляду заяви чи скарги відповідним органом досліджувалось Верховним Судом, який у постанові від 22.07.2019 (справа № 826/12287/2019) виснував, що ані Закон України «Про звернення громадян», ані будь-який інший нормативний акт не ставить у залежність можливість реалізації права особи особисто викласти аргументи особі, що перевіряла його скаргу, від форми розгляду цієї скарги (колегіально, одноособово тощо).

Приписи статті 22 Закону України «Про звернення громадян» покладають на керівників та посадових осіб органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян обов'язок щодо проведення особистого прийому громадян, який повинен здійснюватися регулярно, у встановлені дні та години

і у зручний для громадян час, за місцем їх роботи і проживання, та покликаний забезпечити право особи на доступ до інформації.

Права громадянина при розгляді заяви чи скарги, передбачені статтею 18 Закону України «Про звернення громадян», а саме, особисто викласти аргументи особі, що перевіряла заяву чи скаргу та брати участь у перевірці поданої скарги чи заяви; знайомитись з матеріалами перевірки; бути присутнім при розгляді заяви чи скарги не можуть ставитись у залежність від такого інструменту реалізації права на звернення як передбачений статтею 22 вказаного Закону, особистий прийом громадян. Зворотне, нівелює свободу волі громадянина у виборі способу звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів.

Принагідно слід проаналізувати приписи частини 2 статті 22 Закону України «Про звернення громадян» якою передбачено, що порядок прийому громадян в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності, об'єднаннях громадян визначається їх керівниками.

Рішенням Правління Національного банку України від 14.05.2020 № 332-рш затверджено Інструкцію про організацію розгляду звернень громадян, проведення особистого прийому та забезпечення доступу до публічної інформації в Національному банку України (далі – Інструкція).

Так, відповідно до пункту 58 Інструкції особистий прийом проводиться за попереднім записом згідно з графіком особистого прийому, що затверджується Головою Національного банку або особою, на яку покладено виконання обов'язків Голови Національного банку.

Натомість, прохання громадянина щодо реалізації його прав, передбачених статтею 18 Закону України «Про звернення громадян» не вимагає вжиття додаткових дій як з боку громадянина так і з боку суб'єкта розгляду звернення.

Таким чином, з точки зору максимального спрощення можливості громадян для участі в управлінні державними і громадськими справами, для впливу на поліпшення роботи органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, для відстоювання своїх прав і законних інтересів та відновлення їх у разі порушення не можна покладати на громадянина тягар обраного суб'єктом розгляду звернення способу розгляду звернення.

Відповідно до пункту 11 статті 13 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» Уповноважений має право направляти у відповідні органи акти реагування Уповноваженого у разі виявлення порушень прав і свобод людини і громадянина для вжиття цими органами заходів.

Згідно частин 1, 2 статті 15 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» актами реагування Уповноваженого щодо порушень положень Конституції України, законів України, міжнародних

договорів України стосовно прав і свобод людини і громадянина є конституційне подання Уповноваженого та подання Уповноваженого до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та їх посадових і службових осіб.

Подання Уповноваженого – акт, який вноситься Уповноваженим до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадовим і службовим особам для вжиття відповідних заходів у місячний строк щодо усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина.

Частиною 2 статті 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» регламентовано, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльність Уповноваженого з метою протидії тягнуть за собою відповідальність згідно з чинним законодавством.

На підставі викладеного та з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених неправомірними діями посадових осіб Національного банку України і недопущення їх у подальшому, керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 3, 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», статтею 28 Закону України «Про звернення громадян»,

ВИМАГАЮ:

Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення виявлених порушень, які полягають у систематичному незабезпеченні реалізації прав громадян при розгляді їх заяв чи скарг, передбачених статтею 18 Закону України «Про звернення громадян».

Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити мене.

З повагою
Уповноважений Верховної Ради України
з прав людини

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Дем'янчук Ірина 050 967 96 68

УВ
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав
людини
№9477.2/М-21042.3/23/23/45.4 від 27.10.2023
КЕП: Лубінець Д. В. 27.10.2023 14:57
5FBB77F7B650371D04000000E88D010044560300